

УТВЪРЖДАВАМ:

Директор: .....
/ Милен Пейчев /

ПРОГРАМА ЗА ГРАЖДАНСКО, ЗДРАВНО, ЕКОЛОГИЧНО И ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА УЧЕБНАТА 2022/2023 ГОДИНА

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ:

1. СЪЩНОСТ

Гражданското образование и възпитание се осъществяват като система от дейности, насочени към формиране на нагласи у учениците и създаване на модели на поведение за активно участие в демократичните процеси, протичащи в държавата. Гражданското образование е взаимосвързано със здравното, екологичното и интеркултурното образование в един интердисциплинарен комплекс, насочен към придобиване на социални, граждански и интеркултурни компетентности и на компетентности, свързани със здравето и поддържането на устойчива околна среда.

2. НАСОКИ

Гражданското образование е насочено към формиране на гражданско съзнание и граждански добродетели и е свързано със знания за устройството на демократичното общество, за правата и задълженията на гражданина и с умения и готовност за отговорно гражданско поведение. Здравното образование е насочено към развитие на умения за създаване или поддържане на здравословен стил и условия на живот и за доброволното адаптиране към поведение, благоприятстващо здравето. Екологично образование е насочено към формиране на екологична култура, екологично съзнание и екологично поведение в тяхната взаимна връзка с оглед познаване на екологичните закони, защита, подобряване, управление и разумно използване на природните ресурси, както и опазване на природната среда и на екологичното равновесие. Интеркултурното образование е насочено към усвояване на знания за различни измерения на културните идентичности и за основни характеристики на интеркултурните отношения, формиращо позитивно отношение към разнообразието във всички области на човешкия живот, както и умения и нагласи за конструктивни взаимодействия в мултикултурна среда.

II. ЦЕЛИ:

1. Изграждане на автономна и активна личност, която:
  - разбира и отстоява общочовешките ценности, ценностите на демокрацията и човешките права, участва в гражданския, политическия и социалния живот по отговорен, съзидателен и ефективен за себе си и за обществото начин;

- познава институциите, структурата и процедурите на демократичното общество, икономическите и политическите реалности на глобализацията се свят;
- зачита значимостта на всяка човешка личност в многообразието от нейните идентичности, признава правото и ценността на различието, приема равнопоставеността на всички в общото социално пространство;
- осъзнава и цени своята културна идентичност;
- взаимодейства с членовете на семейството си, общността и другите хора по конструктивен и уважителен начин;
- изразява обосновано и критично гражданската си позиция;
- взема самостоятелни решения относно своето развитие, проявява инициативност и способност да си поставя цели, да планира и да обосновава действията си;
- носи отговорност за поведението си и оценява влиянието на постъпките си за своя живот и този на другите хора;
- подбира адекватна информация, продукти и услуги за подобряване на здравето и поддържа здравословен начин на живот за себе си и за околните;
- познава и спазва нормите за екологична култура и поведение с оглед опазване на природата и създаване на устойчива околна среда;
- познава механизмите на публичните институции и гражданското общество за прилагане на споделена отговорност за опазване на околната среда и проявява готовност за участие в тях.
- умее да прави връзки между на обществения живот и да разбира причините за социалните неравенства, екологичните и глобалните предизвикателства.

2. Функциониране на 113 СУ „Сава Филаретов“ като автономна, активна и саморазвиваща се общност, която:

- възпитава в демократичните ценности;
- насърчава инициативност, отговорност, солидарност, социална чувствителност и критичност у всички участници в образователната система;
- утвърждава устойчива, включваща, демократична и здравословна среда, свободна от различните форми на агресия и дискриминация;
- изгражда и поддържа позитивен психологически климат и възможности за избори, свързани със здравето, екологията, гражданското участие, межкултурната толерантност, взаимното разбиране, зачитане и уважение;
- създава позитивна образователна среда за диалог между представителите на различните културни общности в зависимост от тяхната възраст и компетентности, включително и чрез формите на ученическото участие и самоуправление.

III. ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ

Гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование в училището се осъществява от I до XII клас в различни форми:

- Час на класа;
- По време на заместване на отсъстващ учител в часовете, които не се водят от учители специалисти;

- Интегрирано в учебното съдържание на учебните предмети от общообразователната подготовка;
- Интегрирано в дейностите по обща подкрепа за личностно развитие.

IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

1. Час на класа – тематични области, съгласно приложение № 5

№	Тематична област	Минимален брой часове по тематични области и класове											
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1	Патриотично възпитание и изграждане на националното самочувствие	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
2	Толерантност и интеркултурен диалог	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1
3	Финансова и правна грамотност, вкл. и „Моето първо работно място“	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	2	12
4	Военно обучение и защита на родината	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5	-	-
5	Безопасност на движението по пътищата	9	6	6	6	5	5	5	4	4	4	1	1
6	Защита на населението при бедствия и аварии и катастрофи; оказване на първа помощ	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	3	3
7	Превенция на насилието, справяне с гнева и с агресията; мирно решаване на конфликти	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2
8	Превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха; киберзащита	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2
9	Кариерно ориентиране	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-
10	Превенция и противодействие на корупцията	-	-	-	-	1	1	1	2	2	2	2	2
11	Електронно управление и медийна грамотност	-	-	-	1	1	1	1	-	1	1	4	-
	ОБЩО	20	17	17	19	22	22	23	22	28	29	21	27

Гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование в часа на класа се осъществяват и чрез дейности за последователно развитие на класа като общност и за ученическо самоуправление на ниво паралелка, клас и училище.

2. Темите по гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование за часовете, които не се водят от учители специалисти, по време на заместване на отсъстващ учител:

Гражданско образование

- Основи на гражданското образование
- Гражданите, политиката и демокрацията
- Национална идентичност и различия в обществото
- Граждани, права и отговорности
- Гражданинът и икономиката – въведение
- България и светът
- Гражданско образование и лидерство

Здравно образование

- Здравословно хранене
- Обучение в разчитане на етикетите на храните с цел здраве
- Физическа активност и спорт
- Дентална култура
- Хигиена на тялото
- Полова и сексуална култура
- Превенция на злоупотреба с вещества – алкохол, тютюнопушене, наркотици
- Превенция на зависимости. Как да предпазим младите хора от зависимости
- Дебатиране на тема „Да пуша или Не?“
- Алкохолът – приятел или враг. Алтернативно поведение
- Наркотиците – може и без тях – попълване на тест.
- Дискретността – умението да пазим тайни. Лични правила
- Страхът – враг или приятел – какво поражда страхът, страхът, който е необходим и страхът който лекува.
- Агресия. Страни на агресията, видове агресия.
- Справяне с различни форми на училищен тормоз
- Насилие и трафик на хора
- Трафикът на хора – новото робство
- Близост, приятелство, любов
- Еротика и порнографии. Киберсекс
- Развиване на учения за емпатия и толерантност
- Толерантност към различието
- Превенция на СПИН и рисковото поведение

Екологично образование

- Човешкото всекидневие – източници на замърсяване
- Видове отпадъци – битови, производствени, строителни и др.
- Видове замърсявания на околната среда – последици
- Водата – природен ресурс и основен фактор на живот
- Категории защитени територии
- Екологични проблеми – природни бедствия
- Разделно събиране на отпадъци. Рециклиране

Интеркултурно образование

- Лесно ли е да бъдеш толерантен?
- Конфликти в мултикултурна среда
- Да приемем различния до нас, защото и ние сме различни от него
- Приятели и врагове – междуполово разбиране
- Общуване с връстниците
- Моята личност и моят свят

3. Интегрирано в учебното съдържание на другите предмети

- В процеса на придобиване на общообразователна подготовка по отделни учебни предмети – биология и здравно образование, история и цивилизация, география и икономика;

- Чрез ориентиране на обучението по общообразователна и професионална подготовка към придобиване на ключови компетентности.

4. Дейности по обща подкрепа за личностно развитие.

- В заниманията на клубовете по интереси, чрез ориентиране към придобиване на умения и компетентности в междуличностните отношения, кариерното развитие, психичното здраве, физическото развитие, екологията и Културни различия, толерантност и конструктивни взаимодействия;

5. Институционални политики за подкрепа на гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование;

- Училищни ритуали за откриване и закриване на учебната година, тържествено връчване на дипломи и свидетелства за професионална квалификация, награждаване на отличили се ученици и учители;

- Честване на Националния празник на Република България, Деня на славянската писменост и култура, Деня на народните будители, други официални празници и на празника на училището;

- Отбелязване на годишнини на значими събития от българската история.

V. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

1. От обучението по гражданско образование

Учениците да придобият знания, умения и компетентности в областта на :

Междоличностните отношения

- Да умеят да изслушват и задават въпроси, да дават примери и обратна връзка;
- Решават конфликти;
- Изразяват обич и близост;
- Да описват и интерпретират понятията приятелство и интимно партньорство;
- Да демонстрират разбиране за семейството като социална единица, за различните роли, права и отговорности в него и тяхната динамика в жизнения цикъл;
- Да описват и обясняват груповите процеси и роли, принадлежност към групи, лидерство.

Социалната среда

- Да анализират проблемите на училищната общност;
- Да участват в диалог между заинтересованите страни;

Правата на човека

- Да познават равнищата на публичното управление и правомощията на местните властови институции и процедурите за взаимодействие на гражданите с тях;
- Да познават правата на групи със специални нужди – деца, хора с увреждания, малцинства;
- Да разбират правата на човека като рамка, която служи за борба с несправедливостите.

Демократично гражданство

- Да осъзнават статуса на гражданина и ролята му в публичния живот;
- Да разбират спецификата и значението на гражданското общество и различните форми на гражданска активност;
- Да осъзнават своята отговорност в гражданското общество.

Идентичности и различия в обществото

- Да познават различните форми на расизъм, както и успешни практики в тяхното преодоляване;
- Да умеят да анализират ефективността на държавни политики за интеграция на групи със специална нужда от гледна точка на техните права на концепцията за качеството на живот.

Власт, политика и демократични ценности

- Да познават основните характеристики на модерните политически идеологии и да умеят да правят анализ на политическия процес;
- Да разбират важността на активната позиция на гражданина и неговото взаимодействие с институциите.

Социална политика, справедливост и солидарност

- Да разбират справедливостта и солидарността като основания на обществения живот в контекста на европейските ценности;
- Да проявяват готовност за солидарни действия с нуждаещи се.

Глобализация, плурализъм и толерантност

- Да осъзнават необходимостта от предефиниране на ключови понятия, като мир, война, справедливост, власт, толерантност, развитие пред лицето на съвременни глобални проблеми като тероризма, бежанските кризи, екологичните проблеми и климатичните промени;

2. От обучението по здравно образование

Учениците да придобият знания, умения и компетентности в областта на:

Психично здраве и личностно развитие

- Да обясняват и анализират етапите на жизненото развитие на човека;
- Да демонстрират умения за справяне с промените свързани с юношеството като етап от жизненото развитие;
- Да придобият умения за отстояване на личния избор при зачитане на правата на другите;
- Да придобият умения за критично осмисляне на средата – семейство, приятели, връстници, значими хора, средства за масова информация, социални норми и ценности;
- Да придобият умение да поставят дългосрочни житейски цели

Физическо развитие и дееспособност

- Да анализират влиянието на личното поведение и навици върху различните системи и здравето;
- Да демонстрират здравословни избори във връзка с промените, които настъпват в процеса на растежа и развитието;
- Да поддържат оптимално равнище на физическа дееспособност.

Превенция на употребата на психоактивни вещества

- Да описват влиянието на психоактивните вещества върху репродуктивното здраве и бременността;
- Да умеят да анализират и осмислят влиянието на социалните модели, социалната среда, културата, традиции, медии, семейство и връстници за употребата или неупотребата на психоактивни вещества.

Безопасност и първа помощ

- Да анализират факторите, които водят до злополуки;
- Да показват умения за идентифициране на ситуации на насилие и злополуки и избор на стратегии за избягването им;
- Да придобият умения за оказване на първа помощ.

Сексуално здраве и сексуално преносими инфекции

- Описват предимствата и ограниченията на различните методи на контрацепция и начините на тяхното използване за предпазване от нежелана бременност, болести, предавани по полов път, ХИВ/СПИН.
- Изброяват места където могат да получат специализирана помощ и консултиране. Осъзнават, че родителството е въпрос на избор и отговорност;
- Демонстрират основни знания за бъдещото родителство;
- Умеят да договарят безопасни сексуални отношения;
- Имат нагласа за отговорно сексуално образование.

3. От обучението по екологично образование

Учениците да придобият знания, умения и компетентности в областта на :

Вода, почва, въздух

- Да интерпретират информация за замърсяването на въздуха в градовете и населените места;
- Да коментират замърсяването на въздуха от транспорта, индустрията и бита. Определят понятието „Горещи точки на замърсяване“;
- Описват и класифицират видовете замърсяване на почвата и описват влиянието им върху околната среда и здравето.
- Използва методи за пестене на вода в дома си и опазва нейната чистота.

Енергия и климат

- Използват източници на обществена информация за възможните въздействия върху атмосферата и околната среда от производството на енергия от различни източници при работа по различни проекти;
- Описват механизми за намаляване на емисиите на парникови газове;
- Анализират последствията от климатичните промени.

Биологично разнообразие

- Различават различни устойчиви практики за възобновяване на природните ресурси и формулират ползите за обществото;
- Сравняват естественото биологично разнообразие в естествената екосистема и агро-екосистема;
- Посочват основни заплахи при превръщането на определени територии в агро-екосистеми;
- Познават термина монокултура;
- Разграничават понятията трансгранична защитена територия, Национална екологична мрежа, Натура 2000.

Потребление и отпадъци

- Обясняват кръговрата на материалите и различните начини за обработване и рециклиране;
- Изброяват различни прости и многокомпонентни материали използвани в ежедневието;
- Обясняват понятието „кръгова икономика“.

Общество и околна среда

- Обясняват механизмите, с които разполагат институциите и гражданското общество, за прилагане на споделена отговорност за опазване на околната среда.

4. От обучението по интеркултурно образование

Учениците да придобият знания, умения и компетентности в областта на:

Културните идентичности

- Познават механизми за конструиране на национална, етническа и религиозна идентичност;
- Оценяват ефектите от влиянието на културни и социални фактори върху междурелигиозните отношения.

Осъзнатост

- Изследват обусловени различия в живота на етнически и религиозни Общности;
- Умеят да преценяват критично публикации в медиите, които се отнасят до междуетническите и междурелигиозните отношения.

Културни различия, толерантност и конструктивни взаимодействия

- Познава културно-историческите основания на религиозната и междуетническата толерантност;
- Разбират съхраняването на културно-историческото наследство като споделена отговорност на различните културни общности;

Интеркултурно образование и права на човека

- Познават различни схващания за човешки права в зависимост от съответния цивилизационен контекст;
- Осъзнават легитимността на законовата уредба за защита на човешките права у нас;
- Познават институционални механизми за реагиране при нарушаване на човешки права;
- Проявяват готовност за защита на собствените и чуждите човешки права.

Настоящата програма е приета на ПС с протокол от заседание № 14 от 09.09.2022 и утвърден със заповед на Директора № 40/15.09.2022 г.